Цана асобнага нумару 20 гр. Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 1 (188) Вільня, Чацьвер 31 студня 1929 г. Год V.

# Сялянская Ніва

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству без выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
[illegible]
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвят.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— [illegible] —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Аплата надрукаванага звяртаецца ад Рэдакцыі.

АДРЭС Рэдакцыі і Адміністрацыі газ. „Сялянская Ніва“: Вільня, Завальная вуліца, 7, кв. 8. (Wilno, Zawalna 7—8).

## Галоўнае заданьне.

Насталі такія часы, калі ўсякая праца вымагае ад працоўнага чалавека ня толькі фізычнае сілы, але-ж і веды. І чым больш чалавек мае веды, тым лепш, г. зн. з вялікшай здольнасьцю і спрытам, а праз гэта з большай карысьцяй, выкарыстоўвае сваю фізычную сілу, свой варштат працы, а калі няма гэтакага, дык хутчэй здабывае яго.

Веда сучаснаму працоўнаму чалавеку гэтак сама патрэбна, як і паветра. Як без паветра няма чым дыхаць, так і бяз веды чалавек ня знойдзе ніякага выхаду, каб уцячы ад бяздольля і бядоты.

Калі веда зьяўляецца найгалаўнейшым дзейнікам у здабываньні патрэбных рэчаў для чалавечага істнаваньня, дык у чалавека павінна быць найвялікшае імкненьне да здабыцьця веды. Веда здабываецца асьветай.

Ясна і зразумела, што на здабыцьцё веды праз асьвету патрэбны сродкі, якіх Беларускі Народ акурат і ня мае. Аднак-жа, ня гледзячы на гэтакае палажэньне, ня трэба ўпадаць у бяздзейства. У тым благім палажэньні, у якім знаходзіцца Беларускі Народ, трэба арганізавансьці і супольна змагацца з бядою, супольна здабываць веду і тыя прылады, якія патрэбнымі стануць для выкарыстаньня яе.

Вось чаму і здаецца, што найважнейшым пытаньнем у нашай сучаснасьці зьяўляецца самаасьвета. Як-жа гэта робіцца?

— У беларускіх газэтах і часопісях зьмяшчаецца шмат усякіх парадаў па земляробству. Вось і трэба, каб гэтакія парады не асталіся толькі чорным на белым, а каб дасягалі да шырокіх сялянскіх гушчаў ды каб праводзіліся ў жыцьцё. Зрабіць гэта цяжка, трудна, але-ж магчыма!

Найняць аграномаў, спэцыялістых па земляробству ці наагул адумысных працаўнікоў для гэтага ані грамадзкія ўстановы, ані самое сялянства ня мае патрэбных сродкаў, за тое-ж амаль-што у кожнай вёсцы ёсьць адзін, а то і два такіх чалавекі, якія умеюць чытаць і ўмеюць працаваць у земляробстве. Вось яны то і павінна быць праваднікамі земляробскае веды ў сялянскія масы. Яны павінна з дапамогаю друкаванага слова азнаямляць масы з новымі прыладамі і спосабамі земляробства, і заахвочваць ды пачынаць гэтакія новатворства праводзіць у практыцы.

Пішучаму гэтыя радкі здарылася відзець зьяву, якую, як прыклад хочацца ўспомніць.

Быў гаспадар, які меў 35 дзесяцін зямлі, але-ж кожную вясну, ён ня меў хлеба са сваей гаспадаркі. Цяпер там жыве дзьве сям'і і ня гледзячы на тое, што лічба ядакоў павялічалася хлеба стала больш. Яны ня толькі што маюць хлеб для сябе, але-ж і прадаюць на здаваленьне іншых патрэбаў. Чаму гэта?

— Ды зусім проста! Гэтак сталася таму, што зьявіўся лубін, якім яны карыстаюцца як угнаеньнем, тагды як гаспадарка іх папярэдніка гэтага ня знала.

Праўда, цяпер за лубін ужо ня трэба агітаваць: ім карыстаюцца ўсе, але-ж ёсьць шмат-чаго што не практыкуецца нашым сялянствам. Маецца тут на ўвазе штучныя угнаеньні, пасеў траваў на папаровым поле, шматпольле, замест пасьці трымаць скаціну ў хляве на зялёным корме, дый шмат-якіх новых спосабаў працы і прыладаў. Сярод гэтага ўсяго ёсьць і такія рэчы, якія аднаму гаспадару здабыць не падсілу. Дзеля гэтага трэба закладаць земляробскія коопэратывы: супольна купляць і супольна карыстаць тую ці іншую прыладу.

Вяртаючыся да самаасьветы хочацца адзначыць, што дзеля гэтага патрэбна пляновая працы, а каб гэтакая запраўды адбывалася, дык трэба тварыць гурткі. Найбольш адпавядае гэтаму Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры.

Калі ў рэзультаце вайны утварылася шасьцімільённая Аўстрыя, з лічбы якіх вялікшая частка жыхарства прыпадала на меставае насельніцтва, дык усе думалі, што Аўстрыя загіне ад голаду. Але-ж гэтага ня сталася і ня станецца. Дзесяць гадоў таму назад Аўстрыя павінна была прывозіць з-за граніцы 75 проц. пшаніцы, цукру і малака неабходных ёй для пракармленьня. Цяпер Аўстрыя здабывае ў сябе патрэбную ёй пшаніцу, малако і дзьве трэціны цукру і гатуецца вывозіць за граніцу жыта ды ячмень.

Усё гэта здарылася дзякуючы таму, што аўстрыякі аб'яднаўшыся ў земляробскія коопэратывы выкарысталі ўсе магчымасьці і спосабы. І выкарыстоўвалі не абы як, а ўмела, плянова і старанна.

Усё гэта здарылася ў Аўстрыі яшчэ і таму, што аустрыякі ў сваей працы карысталіся ня толькі фізычнай сілай, але-ж і ведай—сілай розуму, якая здабываецца праз асьвету. Дык давайце-ж і мы папробуем!

А. З-іч.

## Вокам па сьвеце.

I

На разваліна аўстра-вэнгерскае манархіі ў лучнасьці з сэрбамі харваты і славенцы стварылі трыадзіную дзяржаву — Югаславію. Югаславія, ад пачатку свайго істнаваньня ўстанавіла дэмакратычны лад. Народаўладзтва Югаславіі выяўлялася ў тым, што народ выбіраў прадстаўнікоў у скупшчыну (сойм), якія супольна з каралём кіравалі дзяржаўным жыцьцём Югаславіі і жыцьцём яго народаў.

На пачатку быццам усё было добра. Але-ж пасьля паўсталі спрэчкі. Справа ў тым, што сербы захапілі пераву ў дзяржаве адхіліўшы ад першарадных справаў як харватаў так і славенцаў. Апошнія неяк рухаліся але-ж памалу, што датыкае харватаў, дык яны гэтак пашырылі нацыянальна-харвацкі рух, што паўстала пагроза цэласьці дзяржавы. Заўважыўшы гэта кароль Югаславіі Аляксандар скасаваў канстытуцыю, якая пабудавана была на народаўладзтве, распусьціў скупшчыну, вызначыў урад пад главенствам генерала і такім чынам абаснаваў дыктатуру на сваім асабістым уладаньні, адхіліўшы народ ад кіраўніцтва дзяржаўнымі і грамадзкімі справамі.

І вось, што дзіўна! Народ пагвальчэньне свайго права каралём прыняў спакойна, як-бы нічога асаблівага ня сталася. А яшчэ дзівачней тое, што некаторыя грамадзкія колы каралеўскую дыктатуру на'т і прывіталі.

Чаму-ж гэта так сталася?

— Справа ў тым, што чалавецтва ў сваім жыцьці забывае мінуўшчыну, не здаваляецца сучаснасьцю і заўсёды мае надзеі на лепшае. Чалавецтва заўсёды знаходзіць дзейнікі, якія вінаваціць у благім стане сучаснасьці і тыя дзейкі, якія прывядуць чалавецтва да лепшай будучыні. Адказнасьць за благую сучаснасьць у Югаславіі народныя масы паклалі на прадстаўніцтва, а надзею на лепшую будучыню яны ўвідзелі ў асабістай і поўнай ўладзе караля. Рэч ясная, што кароль не здаволіць цалікам народныя масы, а калі так, дык і будзе ўзбурэньне і процi яго. Тагды, магчыма, ізноў паўстаньне патрэба перавароту.

Гэтакія „адлівы і прылівы“ прыходзіцца бачыць на ўсім сьвеце, а калі так, дык абсалютна верным зьяўляецца „тэза,“ што нічога няма вечнага...

Характэрна і тое, што гэтакія „адлівы і прылівы“, калі ўжо здараюцца, дык іх хвалі даходзяць да берагу.

Вось чаму і расейскія манархістыя маюць надзею, што цар-бацюшка запануе над Расеяй.

Расейскія манархісты высказваюцца, што калі камуністычны „прыліў“ пакоціцца назад, дык, у выніку гэтага адліву, Расея прыстаньне ізноў да манархістычнага прыстанку пад верхаводзтвам цара, які цяпер ужо вызначаны як наступнік, між іншымі, у асобе б. вял. князя Мікіты.

Трэба адзначыць, што расейскія манархістыя падзяліліся на дзьве партыі. Адна з іх падтрымоўвае „цара“ Кірыла, які зьяўляецца наступнікам на расейскае царства, паводле старых расейскіх законаў. Другая манархістычная партыя хацела ашчасьлівіць Расею Мікалаем Мікалаевічам. Але-ж Мікалай Мікалаевіч не дачакаўся царства ды нядаўна памёр. Тагды манархістыя намецілі царом для Расеі Мікіту, аднаго з вял. князёў з царскага роду Раманавых. Гэтая манархістычная група адкалолася ад „цара“ Кірыла дзеля таго, што лічыць Кірыла не адпаведным для панаваньня над Расеяй.

Пакуль манархістычныя колы за межамі Расеі выбіраюць цара, дык бальшавікі перабудоўваюць Расею на камуністычны капыл. Як ім гэта будаўніцтва ўдаецца ахарактарызаваць не бяруся. Хочацца толькі часткава пераказаць тое, што выяўляюць бальшавіцкія газэты. Найцікавей з усяго, здарэньне, якое здарылася каля Уралу. Як ужо ведаюць чытачы, дык там савецкія ўрадоўцы секлі розгамі сялянства. Гэтымі днямі закончыўся суд над вінаватымі. Асудзілі дзесяць чалавек савецкіх урадоўцаў на розныя тэрміны за тое, што яны карыстаючыся ўладай высеклі лазовымі розгамі трыста сялян.

Ясна, што дзейнасьць бальшавікоў гэтым не канчаецца. Між імі і польскім урадам вядзецца перапіска аб тым, каб падмацаваць мір, ды **каб угрунтаваць сучасныя межы на вечныя часы,** урэгуляваць гэтак між дзяржаўныя справы, каб ніколі ніякага непаразуменьня ня было; каб ніколі між Саветамі і Польшчай не паўстала вайна.

Калі-ж гаварыць аб вайне і міры, дык нельга абмінуць і гэтакага здарэньня. Сэнат Злучаных Штатаў Паўночнае Амэрыкі зацьвердзіў дагавор, які падпісаны быў у Парыжы шмат-якімі дзяржавамі. У гэтым дагаворы напісана, што вайна—праступак, што ніякая дзяржава ніколі не павінна распачынаць вайны. Усе-ж спрэчкі павінна вырашацца судом.

Але-ж разам з тым, як ідуць гутаркі аб міры, дык ідуць падрыхтоўкі і да вайны. Ува ўсіх дзяржавах на сьвеце павышаны выдаткі на ваенныя патрэбы. Прыймаюцца пастановы аб будаваньні новых і ў большай колькасьці марскіх, падводных і паветраных караблёў, ды іншых прыладаў для вайны. Амэрыканскі хэмік адкрыў новы ўдушлівы газ — Какодзіл. Гэты ўдушлівы газ мае нязвычайна вялізарную сілу. Аб сіле какодзіла гавораць, што з дапамогаю яго зьнішчыць армію гэтак лёгка, як патушыць сьвечку. А калі Амэрыка нашла гэтакую сілу,—будуць шукаць і другія іншую сілу, каб у выпадку патрэбны пасгавіць яе супроць сілы какодзіла. На ўсё гэтае выдаецца многа грошай, якія, так ці іначай, сьцягваюцца з працоўнага народу. Робіцца усё гэта так, як, быццам, няма ніякае іншае патрэбы, як, быццам, падрыхтоўка да вайны—найгалаўнейшае заданьне і як, быццам, вайна адхіліць тую бядоту, якая пануе на ўсім сьвеце.

Гэтая-ж бядота выяўляецца ў шырокім безработцы. На ўсім сьвеце мільёны людзей ня маюць працы, а знача ня маюць і хлеба. З прычыны гэтага паўстаюць часта забурэньні, дэманстрацыі, маніфэстацыі, а пры гэтым вулічныя бойкі: як між самою безработнаю масаю так і масаю з паліцыяй.

На гэта вось, дык мала зьвяртаецца ўвагі. Калі знайшлі сродак для таго, што зьніштожыць цэлую армію гэтак лёгка як патушыць сьвечку, дык чаму-ж нельга знайсьці такога сродка, каб гэтак сама лёгка было накарміць масы галодных, як зьнішчыць армію?

## Справа нацыянальных меншасьцяў.

Газ. „Сегодня“ у № 23 зьмясьціла стацьцю свайго бэрлінскага карэспандэнта дзе, між іншым, гаворыцца, што ў нямецкіх урадавых колах [illegible] прыдаюць вялікае значэньне выступленьню мін. Штрэзэмана, якое мае [illegible] на вясьнявой сэсіі Лігі Нацыяў, па пытаньню аховы правоў нацыянальных меншасьцяў. У Бэрліне думаюць, што пытаньне гэтае мін. Штрэзэман выведзе на шырокі шлях і паставіць з вялікай выразнасьцю.

Укр. газ. „Діло“ № 17 зьмясьціла вестку па дадзеным румынскай газэты „Кувантул“, дзе гаворыцца аб тым, што міністры Румыніі, Югаславіі і Чэхаславакіі на іх канфэрэнцыі, якая адбудзецца ў хуткім часе, маюць абгаварыць пытаньне адносін да справы нацыянальных меншасьцяў у Лізе Нацыяў. Яны спадзяюцца, што на дамаганьне ням. мін. Штрэзэмана справа аховы правоў нац. меншасьцяў будзе разглядацца Лігай Нацыяў.

# Пратэст
## Беларускага Нацыянальнага Камітэту
### проці загаду віленскага арцыбіскупа.

„Беларускі Нацыянальны Камітэт на паседжаньні дня 13.I.1929 г. разгледзіўшы справу лісту выданага віленскім каталіцкім арцыбіскупам дня 10.XII. 1928 г. і забараняючага належаць каталіком да Беларускай Хрысьціянскай Дэмакрацыі і чытаць „Biel. Krynicu“, прышоў да такіх вывадаў:

1. Забарона гэта мае палітычны, а не рэлігійны характар, бо:

а) не падае аніякіх фактаў і рэлігійных матываў, дзеля якіх яна выдана.

б) забарона не датычыць польскіх партыяў і газэт, маючых такую самую праграму, як Б. Х. Д. і „B. Krynica“.

в) забарона не была выдана тады, калі праграма Б. Х. Д. была публікавана (1926 г.), а толькі цяпер, калі арцыб. Ялбжыкоўскі павысылаў беларускае духавенства з беларускіх парахвіяў і гэтым ачысьціў дарогу для сваей полёнізацыйнай дзейнасьці.

2. Забарона арцыбіскупа ёсьць несправядлівай і крыўднай для Беларускага Народу, бо мае на мэце перашкодзіць усьведамленьню Беларусаў-каталікоў і гэтым самым правясьці пры помачы Каталіцкага Касьцёла полёнізацыю каталіцкай часьці Беларускага Народу. Апроч таго, што забарона ёсьць крыўдная і несправядлівая, яна ёсьць і нясумленная з боку хрысьціянскага пастыра, бо паказваючы на Б. Х. Д., як на бальшавіцкую арганізацыю, скіровывае няслушна паліцыйныя ўлады на сяброў Б.Х.Д.

3. Забарона выклікае барацьбу паміж польскім духавенствам і беларускім народам і вядзе да зьдзекаў польскага духавенства над сумленьнем Беларусаў-каталікоў. Гэтыя зьдзекі пераходзяць у рэлігійны тэрор, які тасуецца польскім духавенствам да сяброў Б. Х. Д. і чытачоў „Biel. Krynicy“ як гэта ўжо было ў Жодзішках, і ў рэзультаце можа прывясьці да непажаданых эксцесаў.

Бяручы пад увагу ўсё гэта, Беларускі Нацыянальны Камітэт пастанавіў:

I. Запратэставаць перад Вышэйшымі Духоўнымі Уладамі проціў несправядлівай і крыўднай для Беларускага Народу палітычнай дзейнасьці віленскага арцыб. Ялбжыкоўскага.

II. Даручыць Бел. Пасольскаму Клюбу выступіць перад польскім урадам з дамаганьнем спыніць палітычную дзейнасьць арцыб. Ялбжыкоўскага, якая вядзецца пры помачы рэлігійнага тэрору над беларускім каталіцкім насельніцтвам і можа выклікаць непажаданыя эксцэсы.

Бел. Нац. Камітэт“.

Вільня, 13.I. 1929

# З жыцьця Польшчы.

### Адносіны да нямецкай меншасьці.

Польскія газэты зьмясьцілі справаздачу аб паседжаньні ў Катавіцах (Slązk) краёвага сойміку. У помсту затое, што нямецкі мін. Штрэзэман на паседжаньні Лігі Нацыяў асудзіў адносіны польскай большасьці да нацыянальных меншасьцяў, на паседжаньні Катавіцкага сойміку, клюб Chrześć. Demokr. падаў прапазыцыю аб выдаленьні з Сілезіі тых немцаў, якія жывуць там, але-ж ня маюць польскага грамадзянства.

Пад пагрозаю выдаленьня налічваецца 700 чалавек, пераважна тэхнічна - адміністратыўнага пэрсаналу з капальняў вугальля.

### Асуд пасла Палякевічу.

Маршалкоўскі суд у сойме разгледзеў інцыдэнт між паслом Хруцкім (украінцам) і Палякевічам (бэбэхаўцам) і прыняў адпаведную пастанову. Гэтай пастановай суд сцьверджае, што „пас. Палякевіч зарэагаваў непамерна да стопня дазнанай абразы спосабам, які заслугоўвае на ганьбу“.

### У сойме.

Праца адбываецца пераважна ў камісіях, Камісія разглядае бюджэт на 1929-30 бюджэтны год.

На агульным паседжаньні сойму 22 г. студня пастаноўлена распачаць рэвізыю польскай канстытуцыі — аснаўныя законы дзяржавы.

Камісія скарбу ўстанавіла плату за заграніčны пашпарт — 17 зл. 20 гр; а ў некаторых выпадках на‘т і бязплатна.

### Падвышка за падвышку.

Польскія газэты зьмясьцілі вестку з Катавіц аб тым, што там адбыўся кангрэс прадстаўнікоў вуглякопаў. Гэты кангрэс пастанавіў дамагацца ад гаспадароў капальняў падвышкі платы на 20 прац.

Гаспадары капальняў таксама ня спалі. Яны сабраліся і пастанавілі падвысіць цану на вугаль таксама на 20 проц. а гэта з тэй прычыны, што работнікі дамаглюцца падвышэньня заработнай платы. Ўсё гэта гавора аб тым, што дарагоўля мае павысіцца.

# Што дзеецца ў сьвеце

### Дамаганьні незалежнасьці.

Нядаўна ў Калькуце (Індыя) адбыўся індускі нацыянальны кангрэс, які востра нападаў на ангельскі ўрад дамагаючыся для Індыі поўнай незалежнасьці.

У Вене (Аўстрыя) адбылася жыдоўская канфэрэнцыя сыяністых-рэвізіяністых пад кіраўніцтвам ведамага жыдоўскага дзеяча Ул. Жабатынскага. Сіяністыя рэвізіяністыя дамагаюцца ад ангельскага ўраду незалежнасьці для Палестыны дзе жыды маюць будаваць сваю дзяржаву.

### Прышчапляюць камунізм.

Савецкае тэлеграфнае агэнцтва „Роста“ падало вестку аб тым, што ў некалькіх вёсках Люблінскага раёну каля Омска пры ўдзеле старшынь вясковых саветаў высьцебалі розгамі дзесяць батракоў, каторых пасьля гэтага засадзілі яшчэ ў сьвіран. Гэтую вестку падцьвярдзіла сав. газ „Известия“ №273.

### Беззямельныя ў сав. Расеі.

Савецкае тэлеграфнае агэнцтва „Тасс“ перадало вестку з Томска, што з прычыны перавыбараў саветаў, якія ідуць пад знакам барацьбы з кулакамі, у Томскай вобласьці адбываліся сабраньні *беззямельных*, якія дамагаліся ўсякіх палёгкаў для сябе.

Дзівіць нас!— Чаму гэта і дзеля чаго ёсьць там беззямельныя? Ды яшчэ ня дзе іначай, а ў Сібіры!

### Арышты камуністых у Маскве.

Газэты зьмясьцілі вестку аб сэнсацыйных падзеях у Маскве сярод камуністых. Цэнтравікі камуністычнай партыі, у якіх знаходзіцца ўся ўлада, арыштавалі 150 сяброў кам. партыі левага нахілу з пад знаку, г. зв. апазыцыі Троцкага, які знаходзіцца цяпер на высылцы. Сярод арыштаваных камуністых ёсьць выдачныя дзеячы і працаўнікі камуністычнага руху.

### Эпідэмія грыпы.

У сёлетнюю зіму па ўсяму сьвету пракацілася хваля грыпы. Эпідэмія грыпы распачалася ў Амэрыцы. Толькі за 2 тыдні ад гэтае хваробы ўмёрла ў 39 местах 3500 чалавек. З гэтай прычыны адбыўся там зьезд дактароў, якія на сваіх нарадах выпрацавалі адзінаццаць правілаў засьцярогі, але-ж на радыкальны сродак не здабыліся. Нагул грыпа яшчэ такая хвароба, якая мала знаная дакторскаму сьвету.

Пасьля Амэрыкі хваля грыпы пакацілася і па ўсей Эўропе. Так напрыклад газэты пішуць, што ў Варшаве хварэе на грыпу 100 тысяч чалавек, а ў Мадрыцэ ўмірае ад грыпы кожны дзень 100 чалавек.

### Падзеі ў Афганістане.

Прымушаны паўстанцамі кароль Аманулях зрокся каралеўскай пасады на карысьць свайго брата Інаяд-Уллы. Але-ж паўстанцы не згадзіліся і на гэта: яны выгналі з афганскай сталіцы і новага караля.

Пасьля гэтага аб‘явіўся. Ужо не каралём, а толькі князем Афганістану — сын вадавоза — Хабібула. Гэты Хабібула прызнаў сваю залежнасьць ад Англіі і такім чынам Афганістан перастаў быць самастойнаю дзяржаваю.

Тым часам, Аманулях выехаўшы са сталічнага леста Кабулу ў правінцыянальнае места Кандагар, распачаў зборку войска каб змагацца з паўстанцамі. Інаяд-Улла зрокся пасады на карысьць Амануляха, а некаторыя правінцыі схіліліся на яго бок. Афганскае духавенства таксама пераходзіць на бок Амануляха ня гледзячы на тое, што духавенства было найгалаўнейшым дзейнікам у арганізацыі паўстаньня. Афганцы, відаць, зразумелі, што лепш мець рэформатара караля і быць незалежнымі, чым падпарадкавацца Англіі і пад главенствам Хібібулы ўтраціць незалежнасьць, маючы стары лад жыцьця і звычаі.

### Дэфіцыт у заграні́чным гандлі.

Газэты падалі вестку аб тым, што згодна аблічэньня статыстычнага ўраду, у Польшчу за месяц сьнежань прывезена тавараў больш як вывезена на 29 мільёнаў злотых. За лістапад месяц дэфіцыт выявіўся толькі 6-цю мільёнамі-

Трэба ведаць, што тагды, калі прывозіцца тавараў з заграніцы ў дзяржаву больш як вывозіцца, некарысна для дзяржавы, бо з заграніцаю трэба разрахоўвацца або золатам або грашыма з цьвёрдаю цаною, напрыклад, далярамі.

### Асуд Вайцяхоўскага.

Варшаўскі акружны суд асудзіў на 10 гадоў цяжкога вастрогу расейца Вайцяхоўскага. Асуджаны Вайцяхоўскі за тое, што стрэліў у савецкага прадстаўніка па гандлёвым справам у Варшаве Лізарава. Стрэл Вайцяхойскага не асягнуў мэты. Лізараў астаўся жывы.

### Сутычкі паліцыі з сялянамі.

Аружная паліцыя мела сутычку з сялянамі ў в. Бацятычах каля Львова. У выніку сутычкі тры селяніны забіта, а 10 паранена. Пасьля гэтага яшчэ арыштаваны адзін чалавек. Паліцыя нейкім „цудам“ асталася цэлай.

З гэтага вынікае, што благога на сьвеце больш, што благое даецца лягчэй, што благая шкодная чалавецтву сіла мае перавагу ў прыродзе.

— 0 —

На заканчэньне майго агляду дадам, што вайна між Балівіяй і Парагваем, аб якой успаміналася ў папярэднім аглядзе „Вокам па сьвеце,“ пасьля некалькі аружаных сутычак спынілася. Фляндрыйца Вормса бэльгійскі ўрад з вастрогу ня звольніў, ня гледзячы на тое, што яго выбралі ў бэльгійскі сойм семдзесят пяцьцю тысячамі галасоў.

Зыркі.

# НАША ПОШТА

**Бандарук Д.** Цана календароў гэтакая: календар-кніжка друк кірыліца — 2зл. 50 гр., календар-кніжка (др.-лацініка) — 60 гр. і адрыўны календар— 1 зл. 40 гр. перасылка заказным — 50 грашэй.

**Гутовіч Я.** Два злоты переданыя Рэдакцыі ад Вас праз Яц. А. атрымалі.

ЯКУБ КОЛАС

18)

# Новая Зямля.

Поэма

(Працяг).

XVII.

## ВОЎК.

У будныя дні ўставалі рана:
Няма калі хварэць на пана,
Няма чаго чакаць панукі,
Калі работы поўны рукі—
Изноў закладайся на нядзелю.
Садзілась маці за кудзелю;
Цяплей мужчыны абуваліеь,
Ў сваю работу запрагаліеь,
Міхал, пакуль не расьсьвітае,
Ідзе Антосю памагае,
Бо трэба кончыць з малацьбою,
Каб не карцела над табою.
Дарэктар сам з свае ахвоты
Ў гумно любіў рабіць налёты,
Бо ён быў хлопец працавіты
І да работы страх сярдзіты,
Хоць быў яшчэ малы і кволы,—
Адлічны хлопец і вясёлы!
Ідзе з двара часамі ў хату—
Аб чым тут ходзіць Яську-хвату—
Ён на дрыготню, бярэ дровы:
Ён услужыць усім гатовы,
Гаспадаром і гаспадыні,
Бо што тут зробіцца хлапчыне?
Раз ён абцасам зачапіўся,
З дрыўмі зьнячэўку паваліўся
На крок, ня далей, ад парога,
Але ўсхапіўся і нічога,
І толькі глянуў на абцасы,—
Былі ў іх маладасьць і часы,
Калі рабілі выкрунтасы
І на ігрышчы тупацелі,
А тут хадзіць больш не хацелі.
Таксама Ўладзя да работы
Больш, чым да кніжак, меў ахвоты:
Любіў ён з цэпам завіхацца,
Або па лесе пацягацца,
Пабегаць з стрэльбай за лісамі
Ці за куніцай, ці тхарамі.
І бацька з гэтым пагадзіўся:
Што-ж? да навукі не радзіўся,
А вось мо‘ з меншых што і будзе,
Няхай яны ўжо йдуць у людзі.
Алесь сядзіць, закон чытае
Або з сабою разважае,
А потым йзноў у кнігу ўткнецца
І сам сабе штось засьмяецца.
У Кастуся „Роднае слова“;
Ён сьлібізуе ўсё нанова,
Але склады штось ня выходзяць
І хлапца ў злосьць адно прыводзяць,
Бо Костусь—хлопец нецярплівы,
У гнеў прыходзіць абурлівы;
Яго падштоўхвае спакуса
Сказаць зьнявагу на Язуса,
Які прад ім быў намалёван,
І Езус быў тут ім аплёван:
Чаму-ж бо ён не памагае,
Калі на гэта сілу мае?
А потым злосьць яго астыла,
Яму і прыкра і няміла,
Ён сам сябе чуць ня кусае.
Ох, галава яго дурная!
І ні на грош няма ёй кошту,
Яго хвалілі, а за вошта?
І хіба-ж Бог яго ня чуе?
Або яму Бог падаруе
Вось гэты страшны грэх зьнявагі?
Эх, Костусь, Костусь! Ты—брадзяга!
Выносіць сонца дзянёк новы
Скрозь гэты лес стары, хваёвы,
Дзянёк кароткі, чуць заметны,
Але вясёлы і прыветны.
Мароз бярэцца, пацiскае,
Па лесе лускае гуляе
І хусты тчэ на беражку.
За ночь падкінула сьняжку.
Міхал ідзе ў свае абходы,
А холад зімняе пагоды
Яго рухавіць і малодзіць.
І колькі тут разоў ён ходзіць!
Тут кожна сьцежка і дарожка
Яму даўно-даўно знаёма.
Міхал у лесе, як-бы дома:
Дзе ні ступала яго ножка!
Якіх куточкаў тут ня знае!
Міхал ідзе, сьляды чытае:
Вось тут танюткі ланцужок
Лёг так прыгожа на сьняжок—
То пара кропак, то дзьве рыскі,
Відаць, што мышкіны расьпіскі.
Другі малюнак, сьлед-трайчаткі
Па лесе кідаюць зайчаткі;
А ліс-хітрэц, выжыга чуткі,
Па сьнезе цягне шнур раўнюткі:
Сьлядок з сьлядочкам супадае,
Бы лапка тут адна ступае.
Міхал ідзе. У лесе глуха;
Дарэмна зыкі ловіць вуха:
Вакол маўкліва і маркотна,
І лес застыў, глядзіць гаротна,
І толькі дзесь у ельніку
Шалпоча сойка на суку,
Ды стукне дзяцел троекротна.
Міхал ідзе адзін, пануры,
І сам ён хмур, і думкі хмуры,
Як гэты лес, сьнягамі сьцяты,
Або замоўлены, закляты.
Ды гэты лес, хоць ён і немы,
Але скрозь ціш халоднай дрэмы,
Скрозь гэты мёртвы сон зімовы
Вядзе з Міхалам казкі-мовы.
У лесе кожная мясьціна—
Лужок, палянка, баравіна—
Асобны твар і выраз мае
І хоць што-небудзь выклікае
З таго, што памяць захавала.
Так. Тут было ўсяго нямала,
Тут частка жыцьця лясьнікова.
Ну, хоць-бы гэта вось дуброва!
Грыбоў улетку тут цьма цьмушча,
Народ сюды йдзе—гушчай-гушча.
Тут шум, тут крык, тут гоман, сьпевы
Аж разлягаюцца ў ёй дрэвы.
І вось, бывала, пан прыкажа—
Сюды пасходзіцца ўся стража
І робіць цэлую параду,
Як, дзе хітрэй зайсьці ў засаду,
І ўсё на гэтых людзей бедных,
Ўсё з-за паноў тых ненаедных.
Садзішся, ловіш. А другая
І на білет рубля ня мае.
І мусіш драць і з беднаты,
І вінават ня пан, а ты:
Не гаспадар злы—кажа ўсякі—
А гаспадарскія сабакі...
А гэты хвойнік абгарэлы!
Напэўна-б вышаў сказ тут цэлы.
Калі-б ад самага пачатку
Апавядаць вам папарадку;
Але Міхалу няпрыемна,
Бо й тут пан лаяўся дарэмна,
А ён стаяў, сьвяціў вачамі
Перад людзьмі і лясьнікамі.
Міхал ідзе, і думкі ходзяць
І ў пункт адзін яны прыводзяць:
Каб як зямлі сабе прыдбаць
І службы гэтае ня знаць,
Тады паны ўжо не пашкодзяць.
Ды толькі вось дзе закавыка:
Купіць зямлю—купіць ня лыка,
Тут грошы трэба—і ня сотка...
Эх, брат, рука, рука каротка!
Дзе ўзяць? І розум тут ня зьмесьціць,
Але ўсё-ж думку Міхал несьціць,

## Школьныя справы.

### Школа ў Шаўлянах.

Як ужо ведама, у в. Шаўлянах, Браслаўскага павету істнуе прыватная беларуская школа Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. Дзякуючы ахвярнай і умелай працы вучыцелькі гр. М. Булыгі, школа знаходзіцца на высокім роўні навучаньня. Дык і ня дзіва, што школа карыстаецца прыхільнасьцю з боку жыхарства, як шаўлянскага так і акружных вёсак: вучацца у школе дзеці ўсей ваколіцы. Тагды, калі ў беларускай школе вучацца каля 150 дзяцей, дык у польскіх школах у суседніх вёсках — 15-20 вучняў.

Утрымаць школу для шаўлянскіх сялян цяжка — гэта іх змусіла зьвярнуцца да гміннае рады з просьбай: узяць гаспадарчую частку шаўлянскае беларускае школы на ўтраманьне гміны, як гэта робіцца з польскімі школамі.

Гмінная рада згадзілася і зрабіла —адпаведную пастанову, але-ж браслаўскі староста гэтую пастанову скасаваў з тэй прычыны, што школа не залічана ў павятовую школьную сетку.

Зьявілася неабходнасьць зьвярнуцца да школьнага інспэктара ў Браславе аб залічэньні Шаўлянскае школы ў школьную сетку павету. І вось, на просьбу аб гэтым Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры атрымаў ад браслаўскага школьнага інспэктара паведамленьне аб тым, што просьба ня можа быць уважана дзеля таго, што вёска Шаўляны ня ёсьць школьным пунктам.

Трэба было-б дзівіцца гэтаму, калі-б ня было ведама, што за гэтым звычайным тлумачэньнем хаваецца нешта іншае. Бо як-жа іначай? Вучыцца каля 150 вучняў, а школа не на школьным пункце?!

Дык і выходзіць крыўдна шаўлянцам!... Яны плацяць падаткі на школы, а сваю школу павінна ўтрымліваць асобна.

Чэсьць шаўлянцам за іх зразуменьне і вытрваласьць!

### Школьнае пытаньне ў в. Максімаўцы.

Вёска Максімаўка, Маладэчанскага павету таксама была не на школьным пункце, бо ў леташнім годзе польская пачатковая школа з Максімаўкі была перанесена ў суседнюю вёску, куды павінна былі хадзіць і максімаўскія дзеці.

І вось, сяляне з в. Максімаўкі ўздумалі пры дапамозе Бел. Інст. Г. і К. адчыніць прыватную беларускую школу.

Былі сваечасна паданы ўсе паперы, але-ж павятовы інспэктар у Маладэчне зажадаў яшчэ і пасьведчаньня ад павятовага доктара аб прыгоднасьці памешканьня вызначанага пад школу. Павятовы доктар, атрымаўшы заплату за падарожу, прыехаў; агледзеў будынак, прызнаў яго адпаведным і сказаў, што выдасьць пасьведчаньне ў Маладэчне, бо трэба каб гэтае пасьведчаньне падцьвердзіў староста.

Калі-ж кандыдатка на вучыцельку гр. М. Смалонская прышла да доктара, каб атрымаць пасьведчаньне, дык доктар сказаў, што пасьведчаньне ўжо ў старостве, у старостве-ж заявілі, што без асабістай прысутнасьці доктара староста ня можа падцьвердзіць пасьведчаньня, Дзень ўрадаваньня кончыўся.

Калі-ж ізноў гр. Смалонская пашла да доктара, папрасіць яго аб тым, каб ён зьявіўся ў старостве для афармленьня пасьведчаньня, дык доктара ня стала: ён выехаў у вотпуск. Тагды сказалі ў старостве, што трэба чакаць павароту да службы доктара, бо бяз доктара ніяк нельга ўпарадкаваць справу.

А тым часам, тое памешканьне занялі школьныя ўлады для польскае школы, якую ў гэтым часе ізноў вярнулі ў Максімаўку.

Што-ж далей?

— Беларускі Інстытут Гасп. і Культ. на паседжаньні 8 г. сьнежня пастанавіў наладзіць дэлегацыю да п. куратара.

Да п. куратара хадзілі паслы Каруза і Стэповіч, якія і адрымалі адказ, што п. куратар падумае аб тым—як і што зрабіць.

# НАВІНЫ

**Новая кніжка.** Вышла з друку кніжка „Аматарскі Зборнік лірычных твораў, сілянак, поэмаў, гумарыстык і элегій“, Я. Дамарослага. Цана 1 злоты. Кніжка мае 32 старонкі зьместу. Распачынаецца вершам „Першае Зерня“:

„Эх, вы брацьця Беларусы,
Зеляная й наша рунь!“

**Новы Гурток Б. І. Г. і К.** У в. Сьвірыдовічы, Ашмянскага пав. заснаваўся Гурток Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

**Бел. школа ў Рудаўцы.** З Бел. Інстытуту Г. і К. перадаюць, што ў бел. школе Б. І. Г. і К. ў в. Рудаўцы, Слонімскага пав., у сёлетнім годзе вучыцца 46 вучняў; 30 хлапцоў і 16 дзяўчынак. Школа мае 4 аддзелы. Навука выкладаецца на 2 зьмены.

Вучыцелька гр-ка С. Таўлай рыхтуецца наладзіць у школе вячорныя курсы для дарослых.

Дэкляраццы на ўрадовую беларускую школу ў в. Рудаўцы зложаны сваечасна слонімскаму школьнаму інспэктару.

19 г. студня на сьвята Вадохрышча ладзілася ёлка для вучняў. Вучні дэклямавалі вершы і пяялі.

**Справа Грамады.** Газэты падаюць вестку аб тым, што справа асуджаных грамадаўцаў будзе разглядацца апэляцыйным судом у Вільні, 28 лютага г. г.

**Сьмяротны асуд.** Віленскі акружны суд асудзіў на сьмерць бандыта Рыся і яго памоцніка Шалкоўскага. Асуджаныя падалі апэляцыю.

**Паседжаньні Бел. Нац. Камітэту ў Вільні.** 13 і 20 г. студня адбыліся паседжаньні Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Рэзолюцыі падаем асобна.

**Паседжаньні Цэнтральнага Ураду Бел. Інстытуту Гасп. і К.** 6 і 20 г. студня адбыліся паседжаньні Цэнтр. Ураду Б. І. Г. і К. Абгаворана і вырашана некалькі пытаньняў бягучага часу. На 3 лютага с. г. вызначана паседжаньне Рады Бел. Інстытуту, на якім мае быць перавыбраны Цэнтр. Урад.

## Спадаровыя дзівосы.

У № 20 сваей газэціны „Народ“, Спадар піша:

— ...адносіны Польшчы да сваіх нацыянальных меншасьцяў, асабліва да меншасьці беларускай, запраўды нягодныя. Калі-б Польшча направіла гэтыя адносіны, зьмяніла іх на справядлівыя, дык не патрабавала-б ані азірацца на Францыю ані баяцца Нямеччыны“.

Ці-ж ня дзівосы?! Бо-ж хто, акрамя спадара, можа даць гэтакія абяцанкі ўраду?

## Цікавыя дробязі·

### Самапісы.

У Нямеччыне зьявіўся апарат пры пасярэдніцтве якога новым спосабам можна перасылаць пісьмы. Апарат гэты сам запісвае чалавечую рэч на тонкую, як папера, пласцінку, якую можна палажыць у канавэрт, як звычайнае пісьмо, і пераслаць каму трэба. Таму хто атрымае пісьмо, дык ня трэба чытаць. Трэба залажыць гэтакае пісьмо ў грамафон, які і перакажа словы гэтак як гаварыў той хто высылаў пісьмо. Маючы літарафон (гэтак называецца самапіс) і грамафон можна вясьці перапіску будучы зусім няпісьменным.

### Або кахай або будзь без языка.

У Кракове нейкая пані Пстругова адрэзала язык у адваката Гольдблята.

У працягу некалькі гадоў паміж імі цягнулася каханьне. Абое яны—сямейныя. Пстругова—жанчына 40 гадоў, мае двое дзяцей і мужа, адвакат Гольдблят такжа жанаты і мае дзеці.

Спатыкаліся яны ў канцэлярыі адваката, а пасьля езьдзілі ў тэатры, на забавы і наагул, патаемна ад сваіх сем'яў, праводзілі час. Пасьля даведаліся іх сем'і, але-ж нічога не маглізрабіць.

Ажно Пстругова заўважыла, што яе каханак пачаў мала зьвяртаць на яе ўвагі. Тагды Пстругова папрасіла яго, быццам на разьвітаньне, пацалавацца. У часе цалаваньня схапіла адвакатаў язык зубамі і адрэзала ножыкам. Адвакат адправіўся скарэй да доктара, які ўтамаваў кроў. Тым часам Пстругова, захаваўшы адрэзак языка ў паперку зьявілася ў паліцыю і расказала аб гэтай справе. Яе арыштавалі, але-ж на другі дзень звольнілі да суда.

За дзесяць дзён адвакат ужо можа гаварыць трохі, толькі ня ясна выгаварвае словы.

## З Беларускага жыцьця у Латвіі.

### Праца Беларускага Тэатральнага Т-ва.

(Дзьвінск, 7 студня 1929 г.)

Дзьвінскі аддзел Т-ва, прыступіўшы да другога году сваёй працы, шырока разьвярнуў сваю дзейнасьць. Да гэтага часу наладжаны вечарыны: 8-га сьнежня 1928 году у Дзьвінску і 9 га сьнежня ў Грыве. Абодвы спэктаклі-вечарыны выклікалі шырокую зацікаўленасьць беларускага грамадзянства. Ладзілася ў абодвух мейсцах п'еса Фр. Аляхновіча „Манька“, з удзелэм артыстаў-аматараў: Т. Глатковай (Манька), М. Касьпяровіч (Юлька), М. Фёдаравай (гаспадыня), В Цішкевіча (Міхалка), Я. Зэйгліша (Сцяпан), В. Ціхамірава (Галубоўскі), Ст. Мельнікава (Грышка) і П. Массальскага (Лякдугва), пры суфлёру Краўчанка. Рэжысэраваў п'есу Ст. Мельнікаў. Асабліва трэба адзначыць добрую гульню гр.гр. М. Касьпяровіч і Я. Зэйгліша. Пастаноўка „Манькі“ у месту Грыве, зьяўляецца першай беларускай пастаноўкай ў Ілукштанскім павеце за ўвесь час беларускага руху ў Латвіі.

8-га студзеня г.г. ладзіцца ў мястэчку Скрудзяліне (Ілукштаншчына) п'еса Фр. Аляхновіча „На вёсцы“ пры ўдзеле: М. Касьпяровіч (Ганулька), Т. Глатковай (Авелька), К. Андрушкевіч (цыганка) і П. Массальскага (Стасюк), пад рэжысурай яго-ж і пад адказным кіраўніцтвам В. Ціхамірава. Пасьля п'есы — дэклямацыя М. Касьпяровіч, В. Ціхамірава і П. Массальскага. Перад спэктаклем гр. П. Массальскі прачытае лекцыю на тэму: „Беларускае адраджэньне і яго мэты“.

Рыхтуюцца да пастаноўкі наступныя п'есы: 20-га студзеня ў Круманаўскай беларускай пачатковай школе—п'еса Гарот.нага „Два жаніхі“ пад рэжэсурай П. Массальскага; у пачатку лютага ў Дзьвінскім Чугункавым Тэатру — п'еса Ўл. Галубка „Апошняе спатканьне“, пад рэжэсурай Ст. Мельнікава, а таксама п'еса В. Дунін—Марцінкевіча „Залёты“.

А.Б.

## Да усіх Гурткоў Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Гэтым напамінаем усім Гурткам Б. І. Г. і К. што ў самым хуткім часе неабходна прадставіць Цэнтральнаму Ураду: 1) гадавую справаздачу з дзейнасьці, 2) сьпісак усіх сяброў Гуртка дзеля абмену білетаў мінулага на білеты бягучага году.

А яшчэ напамінаем, што на падставе 56 і 57 параграфу Статуту кожны Гурток павінен неадкладна склікаць агульнае сабраньне сваіх сяброў, на якім правясьці перавыбары прэзыдыўму Гуртка, намеціць і абгаварыць далейшую дзейнасьць і працу. Копію пратакола прадставіць Цэнтральнаму Ураду.

УВАГА. Да тых Гурткоў, якія ўжо выканалі гэта, загад гэты не адносіцца.

**Цэнтральны Урад Б. І. Г. і К.**

---

Пад самым сэрцам яе носіць,
І гэта думка—зямлі просіць!
Яна з ім заўжды: ў лесе, дома;
Яна яму даўно знаёма,
І нават ён, калі прызнацца,
Даўно жыве ўжо ў сваёй хатцы.
А гэта хата вось якая.
Перш-на-перш выгляд добры мае;
Стаіць пры рэчцы ці крыніцы,
На ёй дзьве домніцы-блізьніцы
З чырвонай цэглы і фарсісты.
У хаце ёсьць пакойчык чысты,
А вокны сьветлы і панадны,
І броўны ў сьценах вельмі ладны:
Шырокі, роўны, бяз прыточак
І жоўценькі, як той жаўточак.
Хлявец, гуменца—ўсё там нова,
І ўсё дакладная будова;
Пры доме сад, хоць невялічкі,
Ды добры сад, ніводнай дзічкі;
І тут навокал тваё поле,—
Раздозьле тут табе і воля!
Працуй, чуць з хаты толькі вышлі.
Але ўсё гэта—толькі мысьлі,
Эх, гэта толькі мары-кралі!
О, каб яны ды праўдай сталі!
У лесе глуха. цесна стала,
І смуткам цісьне лес Міхала,
І нейк маркотна ў гэтым боры,
Душа імкнецца да прасторы,
І вочы просяць сьвету, волі.
Міхал ідзе туды на поле,
Дзе Нёман, выгнуўшыся дужкай;
Абводзіць лес прыгожай стужкай;
Але цяпер марозам скован
І ад людзкіх вачэй захован,
І толькі жолаб, нізка ўгнуты,
Ды лёд, ад сьнегу ветрам зьдзьмуты,
Яго дарогу вызначалі.
І ціха ўсё вокал. Маўчалі
Над белай посьцілкаю далі.
Там, угары, дальш з-па-над Нёмна
Сяло глядзела з сіня цёмна;
Над ім стаяў дым белаваты.
Панура ў сьнезе ніклі хаты.
Міхал на горцы прыпыніўся,
Стаіць, бы сон яму тут сьніўся.
І тут ўсе гэтыя мясьцінкі
Яго наводзяць на ўспамінкі.
Вот тут калісь—даўно было то—
Дзяўчына з іх сяла, Дарота,
Купалася раз і ўтанула,
І сьмерць яе тут агарнула.
І гэта тут было здарэньне,
Калі на бераг, на каменьне
Гады два-тры назад, вясною
Яхіма вынясла вадою,
Якога тыдняў тры шукалі,
Ды не найшлі й шукаць не сталі.
Таксама тут і здань здалася—
Аб ёй і гутарка вялася,—
Што быццам нехта на вадзе,
Яшчэ нябачаны нідзе,
Сядзеў і з люлькі зацягаўся
Ды раптам зьгінуў, бы распаўся...
Таемны вы, зямлі скрыжалі!
Чаго ў сябе вы ня ўпісалі!
Міхал раптоўна садрыгнуўся,
Зірнуў за Нёман і прыгнуўся,
З-за хвойкі хціва выглядае
І дубальтоўку з плеч зьнімае,
Увесь хвалюецца, дрыжыць:
Ваўчуга з сёл сюды бяжыць
І проста валіць на Міхала!
Аж сэрца ў радасьці ўзыграла:
„Пастой-жа, брат, пастой, ваўчуга!
Ужо-ж спаткаю, валачуга!“
А воўк імчыцца, сьнег зьдзірае,
І толькі хвост яго мільгае,
Відаць далі яму дзесь жаху.
„Ну, брат Міхась, ня дай-жа маху!“
Ён брамкі ўстрэльбе адчыняе,
Прыклад падносіць да пляча;
„Ня так дасі ты стракача!“
Міхал паціху разважае.
А воўк ляціць. Вось ён на Нёмне...
Вось ён за горкай... ня відаць—
Ён будзе тут хвілін праз пяць...
„Трымайся-ж, браце, цэлься, помні!“
Міхал замёр, ня моргне вока:
Разьвязка скора, недалёка—
Вось-вось пакажацца зьвяруга!...
Ды доўга гэта штось натуга—
Няма, а быць ужо пара!
Цьфу, ты! Што-ж гэта за мара?
Ўстае Міхал глядзіць вакола,
Як-бы што страціў невясёла,
А рукі ўсё яшчэ дрыжаць!
Ну, хоць-бы гада напужаць!
І дзе ён дзеўся? дзе, пракляты?
Міхала рух бярэ заўзяты,
Ня возьме тропу ён ніяк,
Бяжыць управа наўскасяк:
А можа там яго спаткае,
А не, дык сьнег хоць запытае.
Але й туды прабег дарма:
Там і сьлядоў яго няма.
Бяжыць назад—няма!—прапала!
Аж нейкі пот праняў Міхала.
Міхал на Нёман тут рвануўся
І як зірнуў, аж здрыгануўся,
І ўсё ў ім раптам задрыжала,
Аж нават шапка чуць ня спала,
Калі прычын Міхал дазнаўся:
У стрыжаню воўк шалпатаўся!
Міхала згледзіў — лясь зубамі!
І злосна біскае вачамі.
Міхал хватае дубальтоўку
І хоча выстраліць у воўка,
А потым стрэльбу апускае
І воўка з бліска разглядае.
А ён—вось тут, бяры рукамі,
Завіс на лапах, як у яме;
Стрыжэнь глыбокі, лёд пакаты,
А бедны воўк, вадой падцяты.
Скрабе па лёдзе кабдзюрамі
І носам рые, рве зубамі
І ўвесь пружыніцца і рвецца,
Але нічога не ўдаецца.
І ўсё слабее ў воўка сіла.
Ды страшна сьмерць, усім жыць міла!
Ён рэшту сіл ізноў зьбірае,
Мацней на лапы налягае,
Ды іх няма за што зацяць,
Яны слабеюць, сьлізгацяць
І толькі скробаюць па лёдзе,
Перабіраюць край стрыжэню,
Няма надзеі нават цению
У той яго бяздзе-прыгодзе,—
Няма ваўчок табе збавеньня!
Дарэмны ўсе тваі імкненьні
І не надоўга сілы стане
Вясьці з вадою тут змаганьне.
Слабее воўк і абмярзае,
А плынь ўсё больш падбірае
І, барукаючысь з вадою,
Ён павярнуўся галавою
І ўскінуў погляд на Міхала.
Вачамі злосна ўжо ня косіць,
Глядзіць, як-бы ратунку просіць...
Тфу, ты! аж шкода яго стала—
Так вочы жаласна глядзяць,
Ну, вось, даль-бог, шкада страляць!
Яшчэ раз бедны воўк рвануўся,
На сьпіну раптам павярнуўся,
Завыў жалобна і каротка
І—шуг пад лёд той, як калодка!
І зьнікла ўсё жыцьцё; змаганьне
І прагавітасьць паляваньня.
Міхал стаіць і разважае,
А потым голаву ўскідае,
Як-бы ён хоча запытаць,
Хоць тут нікога ня відаць:
„Ну, што ты скажаш, брат, на гэта?“

# ВЕСТКІ З КРАЮ

### З апошніх падзеяў у нас.

(Пружаншчына)

Неяк нядаўна зьявіўся ў нашую вёску „Яго-масьць“ ў капялюшы і загадаў солтысу склікаць сход. Солтыс сход склікаў.

Гэты „Яго-масьць“ аказаўся польскім вучыцялем з вёскі Н. (ў 7 вярстох ад Са-цы).

На сходзе ён абвясьціў, што прыехаў у в. Са-цу з мэтай зарганізаваньня тут „kółka przysposobienia wojskowego“. — А для чаго яно? — пытаюцца зьдзіўляныя сяляне.

— А вось, слухайце! Па першае: — „Polska“ мае вельмі шмат ворагаў. Немцы хочуць „выпраставаць“ заходнюю граніцу „Polski“, ліцьвіны хочуць адабраць Віленшчыну, бальшавікі... так сама... Па-другое: даўней жаўнёру трэба было вельмі мала вучыцца, а цяпер ён павінен ведаць як карыстацца машыновымі карабінамі, „gazami trującymi“ і г.д. — і шмат чаго разводзіў яшчэ — „пан у капялюшы“.

Пад канчатак так заахвоціўся сялянскім маўчаньнем, што запрапанаваў запісвацца ў „kółko“. Але-ж прысутныя і тут прамаўчалі... Хто і меў што сказаць — устрымаўся, баючыся зарабіць „дармовы хлеб і кватэру“ (ён і так прыеўся Беларусам.)

Даволі таго калі скажу, што „Яго-масьць“ прыехаўшы ў вёску з задзёршым капялюшам, паехаў назад націснуўшы яго на вочы.

Полымя.

## Друкарская папраўка.

У № 40 „Сял. Нівы“ у артыкуле „Вокам па сьвеце XVII“, памылкова надрукавана:

„Яго асудзілі на кару сьмерці за тое што ён быў павадыром фламандзкай партыі, якая дамагалася аддзяленьня **Францыі** ад Бэльгіі“...

Гэты сказ павінен быць:

„Яго асудзілі на кару сьмерці за тое, што ён быў павадыром фламандзкай партыі, якая дамагалася аддзяленьня **Фляндрыі** ад Бэльгіі“.

У сувязі з гэтым, гэтак званым, друкарскім „кур'ёзам“, хочацца ўспамянуць ужо запраўды кур'ёз газэты „Новае Время“ з 16 траўня 1883 г.

Даючы справаздачу аб каранаваньні расейскага цара Аляксандра III; у вышэй названай газэце было напісана гэтак:

„Пасьля прагалашэньня мітрапалітам малітвы гасудар імператар узлажыў на гасударыню імператрыцу **карову**“.

На другі дзень зьявілася папраўка, у якой гаварылася, што, у справаздачы аб каранацыі здарылася прыкрая памылка, але-ж хіба кожны зразумее, што трэба чытаць, — гасудар узлажыў на імператрыцу не „карову“, а „варону“. Пасьля гэтага папраўкі ужо ня было. Так і няўдалося „Новаму Времені“ напісаць правідлова слова — корону.

## З украінскага жыцьця.

№ 17 укр. газ. „Діло“ падало вестку аб тым, што украінскі пасольскі клюб падаў у сойм прапазыцыю, якой дамагаецца каб польскія дзейнікі ў адносінах да украінцаў карысталіся тэрмінам — „украінец,“ „украінскі“, замест — „русін,“ „рускі.“

Гэтую справу меў рэфэраваць у камісіі пас. Хруцкі, але-ж камісія разгляд справы адлажыла, бо „бэбэхаўцы“ не маюць яшчэ яснага пагляду.(„укр. Грамада“ № 4).

—Нядаўна адбыліся два украінскія зьезды: украінскага народна-дэмакр. аб'яднаньня і украінскай сацыял-дэмакратычнай партыі.

—Укр. газ. „Свабода“ № 5 зьмясьціла вестку аб тым, што ў выніку сьледзтва сутычкі паліцыі з сялянамі ў в. Баляцічы, арыштавана 28 селян. Між імі ёсьць 3 жанчыны, з якіх адна дзяўчына 16 гадоў.

## Сьв. памяці грамадзкага працаўніка і дзеяча.

15 кастрычніка г. году памёр у Астрыне сьв. п. Павал Каранкевіч. Нябошчык паходзіў з Астрыны. У 1881 годзе скончыў маладэчанскую вучыцельскую сэмінарыю і быў вучыцялем і вучыў беларускіх дзетак не шкадуючы сваіх сіл і здароўя, зьбіраў іх і пераліваў ў іх душы ўсю сваю веду, ведаючы, што ён ня панскага роду, а косьць ад косьці гэтых самых дзяцей. Але сталася так, што ён быў змушаны шукаць другой працы: быў валасным пісарам, а потым працаваў на чугунцы — у канцэлярыі начальніка палескіх дарог. Апрача гэтае працы на кавалак хлеба, нябошчык вёў працу грамадзкую. Сам пісаў і выдаваў брашуры аб Беларусі з картай Беларусі: за гэта меў вялікую няпрыемнасьць ад расейскай улады. Ён быў добра знаёмы з вядомым знаўцам Беларусі, прафэсарам Карскім.

Усё гэта было да вялікай вайны.

Пасьля вайны П. Каранкевіч жыў у м. Астрыне. Нябошчык пісаў і выдаваў брашуры духоўнага зьместу, якімі цікавіўся архіяпіскап Элеўфэры, з якім нябошчык так сама быў добра знаёмы.

Як чалавек шчыры, ён вельмі ня любіў фарысейства духавенства і крытыкаваў іх у сваіх пісьменных працах. Арх. Элеўфэры часта прыслухоўваўся і кіраваўся ягонымі парадамі. За гэта духавенства яго ня любіла, але каго за праўду любяць?

Знаўся нябошчык і з паэтам Якубам Коласам.

Між іншым гожа адзначыць, што П. Каранкевіч падаў думку напісаць п'есу „Ня розумам сьцяміў, а сэрцам.“ У 1919-22 гадох ён, калі яшчэ яму пазваляла здароўе, гуртаваў астрынскую моладзь, заахвочваў яе да працы, памагаў ладзіць беларускія прадстаўленьні, на якіх ставіліся як вышэй названы твор таксама й іншыя.

У часе выбараў у сойм ён дапамог тутэйшаму жыхарству разабрацца ў тэй масе сьпіскаў, якімі закідалі нас.

Нябошчык быў патрыётам Бацькаўшчыны-Беларусі.

Ня малады век і слабае здароўе змусілі яго нарэшце злажыць галаву і нябошчык, душу сваю палажыўшы за другаў сваіх, быў пахаваны ў Астрыне.

Сьпі нам дарагі пакравіцяль, няхай лёгкай будзе табе родная Астрынская зямелька!

Вечная памяць табе ад удзячных вучняў!

Осіп Дзеяновіч.

## Маленькая показка.

### Жаночы чар.

Расейскі пісьменьнік Максім Горкі ў адным са сваіх расказаў неяк пісаў:

„Жанчына, як хвароба — без яе не пражывеш“.

Калі я прачытаў гэта, дык тагды пасьмеяўся. От думаю—прыгожае славечка! Але-ж „беглі гады чарадою“ і я сёньня ўжо маю іншыя пагляды на адносіны да жанчыны. У гэтым я ўжо згаджаюся з Максімам!...

Была вечарына — разумеецца беларуская... Пяялася многа ўсякіх песьняў. Усе яны захоплівалі і выклікалі салодкія адчуваньні. Калі-ж запяялі—„Выйдзі дзяўчыненка, выйдзі галубанька ў садзік ка' мне пагуляць“... дык гэтая песьня ўзбудзіла ў мяне пачуцьцё любасьці, якое вылілася ў каханьне...

У такое каханьне, якое поўнаўладна дыктавала мне зрабіць тое, што пяецца ў песьні... гэта знача—паклікаць дзяўчыну — галубаньку. Але-ж якую? —Тут успомніў я, што неяк вясною—таксама на вечарыне — падарыла мне дзяўчына зялёную, сьвежую кветачку з прыгожымі, чырвонымі красачкамі: падарыла яна мне яе толькі за тое, што мы знаёмыя... На гэтым тое знаёмства тагды і закончылася... Праўда, кветку я захаваў: палажыў яе ў кніжку (якую найчасьцей чытаю), і часта здаваляе яе відам маё эстэтычнае пачуцьцё“.

—о—

Прыходжу гэта я дамоў, бяру кніжку, знаходжу кветку, гляджу на яе, а пасьля панюхаў і пацалаваў. Спытаецеся—навошта?

— Бо дазнаў я, што „жанчына, як хвароба, без якой не пражывешь“... А кветка, то-ж успамінак аб ёй, які ўзбудзіў ува мне мары—салодкія, мілыя, чароўныя...

Дык і нядзіва, што выклікаў і я маю галубаньку, хоць нягэтак як у песьні пяецца...

Я напісаў ёй пісьмо, вызначыў месца, дзень і гадзіну спатыканьня і прасіў, каб яна прышла.

Прыходжу гэта туды і чакаю... чакаю з напружанасьцю... І што-ж вы думаеце?!...

—Так і не дачакаўся... ня прышла!...

Стала мне—пасьля гэтага—кісла, няпрыемна, сумна, крыўда... Крыўдна на сябе, што я зрабіў неабдуманны крок; крыўдна на прыроду, што яна стварыла гэтак. Проці-ж дзяўчыны ніякае крыўды не паўстала: яна для мяне асталася галубанькай... Вось які жаночы чар!... Але-ж гэта ня ўсё!

Калі я „зрабіў“ крок надарэмна і калі не здабыў нічога, дык і нічога ня страціў. А дзеля гэтага можа здавацца, што ніякае сілы ў жаночым чары няма. Каб даказаць, што ў жаночым чары ёсьць сіла, і то—магутная сіла—я раскажу яшчэ адно здарэньне.

—о—

Гэтымі днямі быў зрокся каралеўскай пасады Аманулях—кароль Афганістану. І як вы думаеце: чаму? — Дый толькі таму, што не захацеў пазбавіцца Сурайі—сваей жонкі.

У папярэднім нумары „Сялянскай Нівы“ ужо пісалася, што проці караля Аманулляха паўстаў народ за тое, што ён хацеў зьмяніць лад жыцьця і звычаі Афганістану, што пярэчыла рэлігійным догматам афганцаў.

Памоцніцаю каралю ў яго рэформах была яго жонка. Калі кароль абвясьціў, каб жанчыны скінулі пакрывалы з твару, дык першаю зрабіла гэта жонка караля. Калі кароль даў жанчынам грамадзкія правы, дык першаю выкарыстала гэтае права жонка караля. Яна стала бываць на ўсякіх вечарынах, балёх і наагул ўзяла удзел ува ўсіх сьвецкіх справах. А гэта не адпавядала звычаям афганцаў. Вось чаму, калі ў выніку паўстаньня, кароль быў змушаны скасаваць рэформы і вярнуць афганцам стары лад, дык паўстанцы зажадалі ад Аманулляха, каб ён... узяў развод з жонкаю.

Гэтага было ўжо зашмат! Кароль зрокся каралеўскага прастолу, але-ж ня жонкі...

—о—

Вось які моцны жаночы чар! Ён мацнейшы за ўладу і за ўсё на сьвеце!

Дык і ня дзіва, што я, ахоплены гэтым чарам, папустому прастаяў гадзіну ў Мейскім кіно!

Скарга.





# Гаспадарскі аддзел

*З кніг аграномa Люста*

### 47. Атрыманьне насеньня лубіну.

На насеньне лубін зьбіраюць тады, калі дасьпее частка яго струкоў. Дасьпяваньне зярнят у яго йдзе вельмі нядружна, таму ніколі не чакаюць, калі яны дасьпеюць усе.

Зьбіраюць лубін на насеньне двумя спосабамі: ці яго жнуць і вяжуць у невялічкія снапы, якія расстаўляюць добраю пагодаю па полі для аканчальнай высушкі, ці проста абрываюць струкі, пакідаючы сьцёблы на карэньнях.

Снапы лубіну складваюць у гумне ці пад паветкаю на вольным паветры. Добра снапы лубіну, кладучы, перапластоўваць саломаю, каб унікнуць псуцьця зярнят. Малоцяць лубін у канцы зімы ці раньняю вясною, незадоўга да пасеву, бо абмалочаныя і правеяныя зярняты яго лёгка псуюцца. Таму, да пасеву, іх захоўваюць рассыпанымі тонкім пластом і што дня перамешваюць. Калі зьбіраюць лубін на насеньне абрываньнем струкоў, дык праветрыўшы іх на паветры, кладуць тонкім пластам у будынку, ці на падстрэшшу, дзе яны ляжаць да канца зімы. Некаторыя гаспадары малоцяць добра высушаны лубін яшчэ у восень, але ня веюць яго, а ссыпаюць разам з лушпою. дзякуючы чаму ён не саграваецца.

Зялёны лубін на корм скаціне не надаецца, бо ён вельмі горкі. Салома яго такжа горкая і надаецца толькі на падсьцілку скаціне.

Зярняты лубіну маюць шмат бялковых матэрыяў таму яны зьяўляюцца вельмі добрым кормам для коней і скаціны. Але скармліваць іх можна пасьля некаторага прыгатаваньня, бо яны вельмі горкія.

Гатуюць зярняты лубіну на корм скаціне наступным спосабам: спачатку іх параць (з вадою) у добра напаленай печы ў працягу 3-4 гадзін, потым мочаць у кадушцы з халоднаю вадою, прыблізна каля двух дзён; ваду у якой мочыцца лубін, зьмяняюць разоў 3-4. Часамі мочаць прапараны лубін і ў бягучай вадзе ў асобых скрынках, бакі якіх маюць шчыліны, так што праз іх праходзіць бягучая вада. У бягучай вадзе лубін трымаюць адзін дзень.

## Разьдзел другі.

## Аб севазваротах.

### 1. Чаму трэба сеяць траву на палёх.

Усе селяне— Беларусы, за малымі выняткамі, вядуць трохпольную гаспадарку; скаціна трымаецца амаль на аднэй саломе, бо сенажацяў мала і сена з іх чуць хапае для пракармленьня коней і маладняку.

Пры такім гаспадараньні ў селяніна ўсё худое: і скаціна, і грунт, і яго кішэнь, і ён сам.

Каб быць самому сытым і мець няпустую кішаню, трэба, каб і скаціна ў гаспадарцы была сытая і каб ральля добра ўгнойвалася, а дзеля гэтага трэба, раней заўсё, так паставіць гаспадарку, каб у ёй заўсёды мелася даволі корму для скаціны. Калі ёсьць корм, дык будзе і скаціна сытая, будзе чым угнойваць ральлю і будуць атрымлівацца добрыя ўраджаі.

Што ў гаспадарцы мала сенажацяў, бяды ў гэтым ніякай няма. Корм можна здабываць з палёў і нават у большай колькасьці і лепшай якасьці, чым з сенажацяў. Дзеля гэтага трэба сеяць на палёх травы. Але сеяць траву на палёх трэба ў вядомым парадку, так, каб пасеў яе правідлова чарадаваўся з пасевамі збожжа.

Правідловы палявы травасеў дае гаспадарцы аграмадную карысьць. Карысьць гэтая, узапраўды, аграмадная ня толькі таму, што атрымліваецца шмат корму ў гаспадарцы, але і таму, што, пры гэтым праходзіць чарадаваньне на палёх пасеваў збожжа з пасевамі траваў.

Чаму такое чарадаваньне пасеваў дае вялікую карысьць, зараз будзе растлумачана.

Дзеля таго, каб мець магчымасьць весьці правідловае чарадаваньне пасеваў збожжа і траваў ральлі, трэба яе разьдзяліць не на 3, а на большую колькасьць палёў, на 4, 6, 7, 8 ці 9.

Парадак чарадаваньня пасеваў на палёх называецца севазваротам. Севазвароты атрымліваюць назовы на колькасьці палёў: чатырохпольныя, шасьціпольныя і г. далей.

Севазвароты, у каторых колькасьць палёў больш трох, наагул называюцца шматпольнымі.

(далей будзе)

Адказны Рэдактар: Ул. Гмыр. Выдавец: пас. Ф. Ярэміч. Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.